

Jak být ekologickým spotřebitelem?

Zelené otázky – 9. 12. 2015

**„To, jak bude vypadat náš svět zítra,
závisí do velké míry na tom, komu
dáme dnes své peníze.“**

- **většina environmentálních problémů dneška má přímou návaznost na naši osobní (každodenní) spotřebu**
- **ekologické spotřebitelství (ES) posuzuje konkrétní oblasti lidské činnosti (stavění, bydlení, stravování, nakupování, doprava...) ve vztahu k velikosti ekologické stopy**
(<http://www.hraozemi.cz/ekostopa.html>)
- **současný systém neomezeného ekonomického růstu je možný pouze na úkor stability ekosystémů a není v prostředí omezených přírodních zdrojů dlouhodobě udržitelný (dokumenty „Peníze jako dluh“, „Příběh věcí“)**

Dva možné přístupy

1) Snižování objemu pořizovaných a spotřebovávaných věcí (efektivní střídmost, minimalistický přístup, změna deformovaného konzumního pohledu, odstranění vlivu reklamy...)

2) Volba ekologicky šetrnějších variant výrobků a služeb (materiály, obaly, ekoznačení...)

Trh nabízí ekologicky šetrnější výrobky a služby pro:

1) Uvědomělé spotřebitele (pořizují je i za vyšší cenu, hůře dostupné atd. x nebezpečí greenwashingu a smyšlených ekoznaček)

2) Všechny – win-win strategie (úsporné osvětlení, zateplování domů, rostlinné potraviny, bazary...)

Ekoznačky

- ekoznačení = certifikace výrobků nebo služeb dle předem dohodnutých a státem nebo důvěryhodnými institucemi kontrolovaných kritérií
- jedná se o jednu z významných marketingových strategií, vychází z předpokladu že ekologické spotřebitelství je „v módě“ (důležitá obezřetnost a znalost ekoznaček)
- častý výskyt klamavých tvrzení a pseudoznaček

Všeobecné ekoznačky

Ekologicky šetrný výrobek

- značku propůjčuje MŽP (zprostředkovává agentura CENIA)
- posuzuje celý životní cyklus výrobku, včetně „provozu“ výrobku a jeho obalu
- vypovídá o tom, že daný výrobek je ekologičtější ve srovnání s obdobnými výrobky stejné kategorie
- seznam výrobků:
<http://www1.cenia.cz/www/ekoznaceni/seznam-esv>

Ekologicky šetrná služba

Ekoznačka EU

- obdoba EŠV platná
v rámci celé EU

- certifikace a význam obdobný jako u EŠV

Specifické ekoznačky

Kosmetika

1) Humánní kosmetický standard (HCS)

- jediná mezinárodně uznávaná ekoznačka pro kosmetiku a toaletní zboží bez pokusů na zvířatech

Firmy s certifikátem HCS nesmějí:

- a) provádět pokusy na zvířatech při testování konečného výrobku ani složek
- b) zadávat pokusy jako zakázku jiným subjektům
- c) podporovat výrobu stále nových kosmetických ingrediencí

Seznam firem s HCS dostupných v ČR:

www.netestovanonazviratech.cz

2) Certifikovaná přírodní kosmetika, certifikovaná přírodní kosmetika BIO (CPK, CPK BIO)

- česká certifikace (KEZ o.p.s.)

Výrobky s tímto certifikátem:

a) neobsahují parafín, vazelínu, jiné ropné produkty nebo látky na bázi silikonů

b) neobsahují syntetické vonné, konzervační a barvicí látky

c) neobsahují geneticky modifikované suroviny

d) výrobky ani výchozí suroviny nejsou testovány na zvířatech

e) neobsahují chemické UV filtry, elektronové nosiče...

f) ekologická likvidace odpadů, ekologická únosnost výroby...

CPK BIO – kromě těchto podmínek obsahuje min. 10 % surovin z ekologického zemědělství

Seznam značek na www.kez.cz

3) Kosmetika s certifikátem Vegan

- udělován britskou organizací Vegan Society

Výrobky s tímto certifikátem:

- a) při výrobě nebo vývoji těchto produktů nebyly použity žádné živočišné produkty ani jejich odvozené sloučeniny
- b) nebyly testovány na zvířatech ani živočišných produktech
- c) neobsahují GMO
- d) složky výrobku nepřišly do styku s neveganskými

U nás dostupné značky např.: Lavera, Alverde

4) Kosmetika s certifikátem BDIH

- uděluje německá asociace BDIH

Výrobky s tímto certifikátem:

- a) nebyly testovány na zvířatech během výroby, vyvíjení nebo zkoušení produktu
- b) suroviny, které byly nově na trhu po 1.1.98 nemohou být používány (s výjimkou těch, které nebyly otestovány na zvířatech)
- c) neobsahují suroviny pocházející z mrtvých obratlovců
- d) neobsahují parafín, vazelínu ani jiné ropné produkty
- e) obsahují pouze čisté rostlinné oleje
- f) neobsahují žádné syntetické konzervační, vonné ani barvicí látky
- g) při výrobě nebylo použito radioaktivní ozáření

5) ECOCERT

- francouzská certifikace

Výrobky s tímto certifikátem:

a) obsahují min. 95 % přírodních složek

b) nesmí obsahovat GMO, parabeny, fenoxylethanol, nanočástice..., syntetická parfémová a barviva

c) je dbáno na ekologicky šetrné postupy

d) používají se biologicky odbouratelné nebo recyklovatelné obaly

e) konečné výrobky by neměly být testovány na zvířatech

Ecocert ECO – 50 % rostlinných složek bio původu

Ecocert BIO – 95 % rostlinných složek bio původu

Upozornění:

- kromě certifikátu HCS jsou všechny ostatní udělovány pouze na základě prohlášení firmy, že neprovádí testy na zvířatech (nekontrolují je)
- jediný certifikát HCS je udělován celé firmě pod podmínkou, že všechny produkty splňují daná kritéria (ostatní certifikáty hodnotí jednotlivé výrobky) – souvislost s novou legislativou

Praní, mytí, čištění

1) Humánní standard prostředků pro domácnost (HHPS)

- odpovídá certifikátu HCS pro kosmetiku
- velmi důležitý pro neexistující legislativní omezení testování těchto produktů na zvířatech

U nás dobře dostupná např. značka Ecover, další v seznamu na:
www.netestovanonazviratech.cz

2) Ekologicky šetrný výrobek

3) Ekoznačky podobné jako u kosmetiky (EcoControl, EcoGarantie...)

Příklady šetrnějších značek: Sonett, Sodasan, Ulrich, Urtekram, Missiva...

Z důvodu velkého množství používaných složek je certifikace těchto výrobků poměrně nejasná.

Doporučení:

- vybírat dle konkrétního složení výrobku
- používat „domácí prostředky“

Strava

1) Produkt ekologického zemědělství

- ekoznačku pro ČR (biozebru) propůjčuje ministerstvo zemědělství
- kontrolním orgánem KEZ o.p.s.
- každý stát má vlastní ekoznačku / + dnes už povinná ekoznačka pro EU

Více informací na: www.kez.cz

2) Fairtrade

- celosvětový systém certifikace a kontroly

Produkty s tímto certifikátem:

- podporují drobné pěstitele a výrobce zejména v rozvojových zemích

- garantují jim spravedlivou cenu, důstojné pracovní podmínky a dlouhodobé obchodní vztahy s odběrateli

- systém upřednostňuje šetrné výrobní a zemědělské postupy

- předchází vykořisťování prvovýrobců nadnárodními společnostmi

Více informací na: www.fairtrade.cz

3) Vegetariánské a veganské potraviny

- nejednotný a nepovinný systém značení

Dřevo a výrobky z něj

1) Šetrné lesní hospodaření (FSC)

- mezinárodní certifikační systém
- výrobky ze dřeva vytěženého v lesích s certifikací šetrného hospodaření FSC
- obdoba ekologického zemědělství pro lesnictví
- dnes již široká nabídka výrobků: papír, nářadí, hračky, nábytek, podlahy...

Více informací, seznamy výrobků a obchodů na: www.czechfsc.cz

2) Recyklovaný papír

- bez jednotného certifikátu
- většinou označení „100 % recyklovaný papír“ nebo ekoznačka EŠV (obsahuje i požadavky na nebělení atd.)

Oděvy

1) Biotextil

- oděvy vyrobené ze surovin ekologického zemědělství
- kontrole podléhá produkce surovin i výrobní procesy

2) Sustainable textil

- certifikace na základě hodnocení environmentálních dopadů životního cyklu výrobku (i oděvy z recyklovaných materiálů)

3) Fairtrade

- velké množství ostatních certifikátů (v ČR EŠV)

Elektrospotřebiče

1) Úsporná kancelářská technika

- zaručuje nízkou provozní a tzv. stand-by spotřebu

2) TCO Development

- certifikace kancelářského zboží – především elektrospotřebičů
- hodnotí dopady na ŽP při výrobě, provozu i likvidaci, ale také např. intenzitu elektromagnetického záření a zdraví škodlivé látky

3) Energetický štítek elektrospotřebičů

- chladničky, mrazničky, pračky, sušičky prádla, myčky, elektrické trouby, elektrické ohřivače vody, světelné zdroje, předřadníky k zářivkám, klimatizační jednotky, digestoře

- nové energetické třídy u některých spotřebičů

(A+, A++, A+++) x hodnocení podle spotřebičů podobných parametrů

- z důvodu nepřehlednosti se plánuje zpětné sjednocení na třídy bez znamének +, bude uvedena průměrná spotřeba v korunách

Energie		Pračka
Výrobce		AEG
Model		LEONARDO L6002C 140 000
Úsporné		A+
Méně úsporné		
Spotřeba energie kWh/prací cyklus <small>(na základě úřední normovaného testu při nastavení programu "bavlna 60°C")</small>		1.02
<small>Skutečná spotřeba energie závisí na způsobu používání a množství upraveného</small>		
Účinnost praní		A
Účinnost odštěďování		A B
Čistky při odštěďování l/min		1.00
Náplň pračky (bavlna) kg		6
Spotřeba vody /		37
Hluk Prání		8
(dB(A) re 1 pW) Odštěďování		8
<small>Další údaje jsou třeba použít</small>		

Pseudoekoznačky,
falešné ekoznačky
a anti-ekoznačky

1) Klasa

- značka nezaručuje, že se jedná o český výrobek
- je pouze značkou kvality, může ji získat i zahraniční výrobek

- „výrobek, který je předmětem žádosti o udělení značky KLASA, musí minimálně v jednom znaku vykazovat výjimečné kvalitativní charakteristiky.“

2) Der Grüne Punkt (Zelený bod)

- značka informuje o tom, že výrobce obalů zaplatil servisní poplatek do národního systému za zpětný odběr obalu k recyklaci (u nás EKOKOMu)

3) Odhazující panáček

- sdělení, že máme odpad odhodit do odpadkové koše
- jde spíše o anti-ekoznačku, protože nás informuje, že výrobce nezajistil možnost recyklace obalu

4) Tříšipkový symbol

- informuje nás o materiálu, ze kterého byl vyroben obal výrobku
- povinnost vyplývající ze zákona

5) Králík v trojúhelníku apod.

- smyšlené značky o údajném netestování výrobku na zvířatech

6) Ostatní pseudoekoznačky

- necertifikované (smyšlené) ekoznačky

7) Zavádějící eko-nápisy

- „rozložitelný“, „recyklovatelný obal“, „vyrobena z přírodních surovin“, „přírodní produkt“,....

Všeobecné zásady
ekologického
spotřebitelství

Obaly a odpady

- nakupovat jen to, co opravdu potřebujeme
- preferovat co nejméně balené výrobky (jednotlivě zabalené části produktu + hlavní obal)
- u spotřebního zboží s velkou spotřebou upřednostňovat velká balení
- v obchodech si nenechat vnucovat zbytečné sáčky apod.
- upřednostňovat znovuplnitelné obaly před jednorázovými (např. pivo v PET láhvi)
- nekupovat balenou vodu
- upřednostňovat výrobky z recyklovaných materiálů (papír, výrobky z recyklovaného plastu...) – pozor na rozdíl mezi „recyklovaný“ a „recyklovatelný“

- upřednostňovat výrobky, které jsou snadněji recyklovatelné (PP, PE x PS, kombinované odpady atd.)
- nekupovat výrobky a obaly z energeticky náročných nebo škodlivých materiálů (hliník, PVC atd.)
- upřednostňovat výrobky na více použití před jednorázovými
- zvážit opravu nebo nákup z druhé ruky před nákupem nového výrobku
- využít možnosti zapůjčení nebo sdílení zřídka používaných věcí
- důsledně recyklovat odpad
- využít dostupných možností kompostování

Nejlepší odpad je takový, který vůbec nevznikne!

Kosmetika, čisticí prostředky

1) při nákupu věnovat pozornost certifikátům

2) pokusit se o domácí výrobu kosmetiky

- Doležalová A., Recepty z domácí lékárny, Dana, 2005
- Evanová E., Přírodní kosmetika v praxi, Fontána, 2006
- Vukovicová L., 1001 přírodních prostředků, Ikar, 2005

<http://domaci-kosmetika.eu/>

<http://www.kosmetikahrou.cz/>

<http://www.kosmetickesuroviny.cz/>

3) nepoužívat jednorázové osvěžovače
vzduchu a drogerii s toxickými složkami

4) pokusit se o nákup nebo výrobu ekologických pracích prostředků (prací mýdla, slizy, ořechy, soli, sody...)

5) vyzkoušet přírodní čistidla (ocet, citrónová šťáva...) a přírodní vůně

<http://www.ekoprani.cz/>

<http://www.veronica.cz/?id=304>

Domácnost není operační sál!

Hygienické potřeby

- 1) upřednostňovat recyklovaný toaletní papír
- 2) upřednostňovat látkové varianty papírových kapesníků a utěrek
- 3) zvážit alternativu jednorázových dětských plen
 - jednorázové, kompostovatelné „ekoplenu“
 - pratelné látkové pleny

<http://www.plinky.cz/>

<http://www.latkovky.cz/>

<http://www.opravdoveplinky.cz/>
- 4) zvážit alternativu dámských hygienických potřeb
 - vložky a tampóny z biobavlny, pratelné látkové vložky...
 - menstruační kalíšek

www.kalisek.cz

Oděvy, obuv

1) nakupovat jen to nejnutenější, upřednostňovat kvalitu před množstvím, využívat bazarů a second-handů

2) nekupovat výrobky z kůže, kožešiny a kožešinové doplňky

3) upřednostňovat výrobky českého původu a oděvy z přírodních materiálů ekologického zemědělství

4) před výrobky z konvenčně vyrobené bavlny upřednostňovat oblečení s certifikátem (biotextil, fairtrade, sustainable textil)

Strava

1) snižovat spotřebu živočišných potravin

- živočišná výroba je jedním z nejvíce plýtvajících, znečišťujících a ekologicky nejnáročnějších odvětví lidské činnosti

- 80 % světové produkce sóji a 1/3 produkce obilovin je použita k výkrmu zvířat (45 % rozlohy veškeré souše!)

- k získání 1 kg masa je zapotřebí až 16 kg krmiva a v průměru 3700 l vody (u hovězího až 25 000 l)

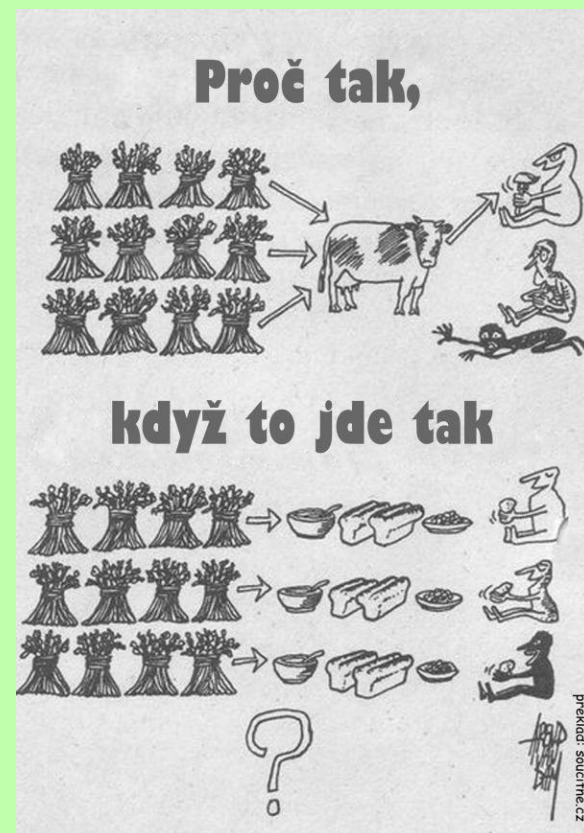
- 1 ha zem. půdy dokáže vyprodukovat asi 280 kg masa, ale také 27 750 kg rostlinné stravy

- vznik nových pastvin a ploch pro pěstování krmiva je často zajišťováno na úkor nejcennějších světových ekosystémů (91 % destrukce Amazonie)

- 80 % světových lovišť ryb je zcela vyčerpáno

- živočišná výroba se započtením všech souvislostí produkuje 51 % veškerých skleníkových plynů

Dokument „Cowspiracy“

2) upřednostňovat potraviny vlastní výroby, z domácí produkce nebo ekologického zemědělství před potravinami z konvenčního zemědělství

- spotřeba chemikálií vstupujících do potravního řetězce
- šetrnost zpracování půdy
- „welfare“ zvířat
- nepřímo – rozptýlená zeleň v krajině, eutrofizace vod, volně žijící zvířata...

3) upřednostňovat místní potraviny před importovanými (vlastní produkce, nákup ze dvora, farmářského trhu, farmářského obchodu, bedýnkové, komunitní systémy, potraviny české produkce...)

- nešetrné způsoby zemědělské výroby v rozvojových zemích, exhalace z dopravy, skleníkové plyny, zaměstnanost

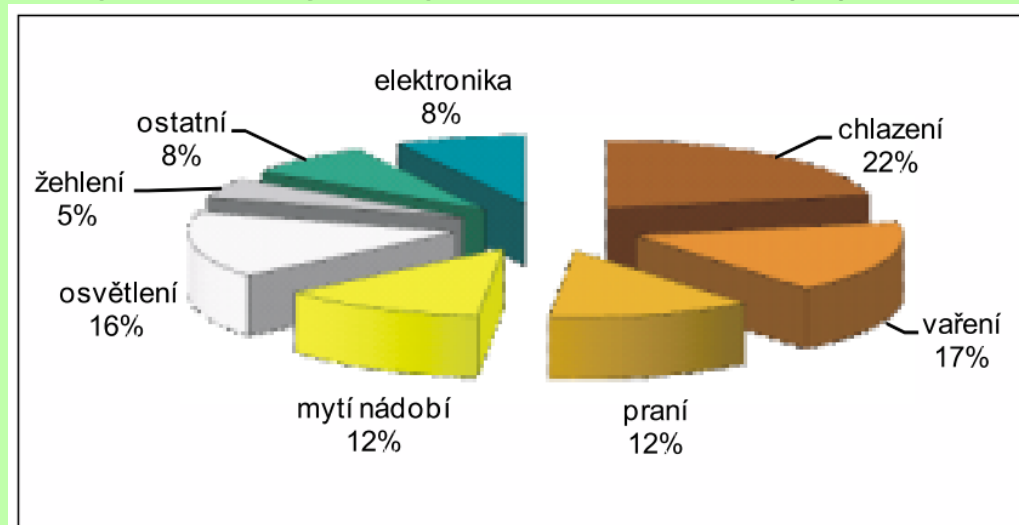
4) upřednostňovat sezónní potraviny, minimalizovat spotřebu exotických plodin

Dřevo a výrobky z něj

- 1) upřednostňovat výrobky s certifikátem FSC, výrobky ze 100 % recyklovaného papíru**
- 2) snižovat spotřebu produktů z nové dřevní hmoty**
- 3) vyhýbat se výrobkům z tropických druhů dřevin (teak, mahagon, eukalyptus, mango...)**
- 4) upřednostňovat vánoční stromek z prořezávek, příp. v květináči**
- 5) upřednostňovat výrobky z masivu před lepenými materiály**
- 6) nepodporovat tisk reklamních letáků (nálepky „nevhazovat reklamu“ apod.)**
- 7) neplýtvat papírem (oboustranný tisk atd.)**

Elektrospotřebiče, osvětlení

- 1) vybírat dle konkrétní spotřeby a způsobu použití v domácnosti
- 2) pokud je to možné, nenechávat spotřebiče ve stand-by režimu (zásuvkové lišty apod.)
- 3) využívat možnosti recyklace elektrospotřebičů
- 4) zvážit nutnost nákupu některých elektrospotřebičů (myčka atd.)
- 5) při nákupu se řídit nejen energetickým štítkem, ale také spotřebou vzhledem k ostatním podobným spotřebičům a jejich velikosti/kapacitě
- 6) zrekapitulovat spotřebu jednotlivých spotřebičů v domácnosti

Struktura spotřeby elektriny průměrné domácnosti.

Ostatní

1) Supermarkety, hypermarkety

- likvidace malovýroby, maloobchodu, místních ekonomik
- betonové plochy, zábor zemědělské půdy, nezaměstnanost, nutnost místní dopravy, vylidňování středů měst
- plýtvání potravinami

2) Květiny

- import z exotických zemí, chemizace, spotřeba vody

3) Léčiva

- chemikálie, testování na zvířatech
- důraz na prevenci, zdravou výživu a životní styl

4) Palmový tuk

- destrukce cenných ekosystémů, doprava**
- zdraví škodlivý tuk**
- potraviny (sušenky, čokolády, cukrovinky, chipsy, slané i sladké pochutiny, ztužené tuky)**
- drogerie (mýdla, šampóny, krémy...)**
- nová legislativa od 1. 1. 2015 (druhy tuků v potravinách)**
- bio palmový olej, certifikát RSPO (greenwashing?)**

Další informace

www.ekospotřebitel.cz

<http://www.veronica.cz/> (zelená domácnost a nakupování)

<http://www.hraozemi.cz/odpovedna-spotreba.html>

www.ekoznacka.cz

www.zeleneuradovani.cz

www.nazemi.cz

wiki.ekoporadna.cz/ (ekospotřebitel, nakupování)

Děkuji za pozornost

Kontakt:

Ing. Jan Juráš – Ekoporadna při Šmidingerově knihovně,
Husova 380, Strakonice

jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721, 721 658 244